

Volgens art. 15 der Statuten werd door den Voorzitter Prof. W. F. R. Suringar, het volgende Verslag over het Vereenigingsjaar 1894/95 uitgebracht:

M. H.

Het is heden een feestelijke Vergadering. Al is het, dat wij ook thans het eenvoudig karakter van onze Vereeniging niet verloochenen, en alle luidruchtig feestbetoon vermijden, hartelijk mogen wij ons verheugen in den tegenwoordigen dag. Wij vieren het 50-jarig bestaan der ons dierbare Vereeniging. Wij herinneren ons de goede, en ook de moeilijke tijden, die de Vereeniging heeft doorleefd; wij verheugen er ons dankbaar over, dat zij zich thans in steeds toenemenden bloei bevindt, en koesteren de beste wenschen voor hare toekomst.

Ziet, eene Vereeniging, die al de beoefenaars van eenzelfde vak als de botanie in ons Vaderland samenbindt, heeft zoo veel goeds. Men kent elkander, men ontmoet elkander, in de vergaderzaal, aan den gezelligen disch, in de vrije natuur. Men leert van elkander, men brengt zijne waarnemingen bijeen.

Op zich zelf soms gering schijnend, blijken deze, in vereeniging met elkander, de bouwstoffen te leveren tot een schoon en belangrijk geheel. Het bewustzijn van tot zoodanig geheel mede te werken, geeft lust tot voortgezette arbeid. Besprekingen openen niet zelden het uitzicht op een nieuw arbeidsveld; wie het onderneemt dit te ontginnen, rekent niet te vergeefs op de medewerking van hen die den arbeid kunnen steunen.

Dat beginsel van samenwerking stond op den voorgrond bij de oprichting van onze Vereeniging, nu 50 jaar geleden. Het onderwerp, waarop dit beginsel werd toegepast, was het onderzoek van de *Nederlandsche Flora*. Later werd de naam: „Vereeniging voor de Flora van Nederland” uitgebreid tot dien van: „Vereeniging voor de Flora van Nederland en zijne overzeesche bezittingen”. Nog later verkreeg zij dien van „Nederlandsche botanische Vereeniging”, waarbij wel het onderzoek van de *Nederlandsche Flora* op den voorgrond bleef staan, maar in beginsel geenerlei deel van de kruidkundige wetenschap werd uitgesloten.

De ziel van de Vereeniging was, tot zijn dood, Dr. R. B. van den Bosch, die, telkens tot Voorzitter herbenoemd, de werkzaamheden op uitnemende wijze wist te leiden en daaraan zelf krachtig deel nam. Andere leden stonden hem ter zijde door bepaalde klassen, familiën of geslachten tot onderwerp van hunne bijzondere studie te maken. Er werd een herbarium bijeengebracht, dat, als onvervreemdbaar eigendom van de Vereeniging, de documenten zou bevatten, waaraan de uitspraken betreffende inlandsche planten voortdurend en ten allen tijde zouden kunnen worden getoetst.

Gemeenschappelijke excursiën, en inzendingen van leden maakten dit herbarium weldra tot eene zeer belangrijke verzameling. Reeds vijf jaren na de oprichting der Vereeniging kon een eerste deel van den *Prodromus Florae Batavae* worden uitgegeven, waarin een overzicht der inlandsche vaatplanten en hare groeiplaatsen, met kritische bewerkingen van onderscheidene geslachten, benevens opmerkingen en vragen,

die tot nadere studie en waarneming moesten uitlokken. Achtereenvolgens verschenen daarna de deelen die op de celcryptogamen betrekking hebben.

Terwijl, in het eerste twaalfstal jaren, vol geestdrift en met inspanning van alle krachten, door elk naar zijn vermogen aan den gemeenschappelijken arbeid werd deelgenomen, ontstond reeds in de laatste levensjaren van Van den Bosch eene reactie, eene verslapping, die hij, noch door eigen voorbeeld, noch door opwekking en vermaning kon bezweren. Het gebeurde, dat vergaderingen en zeer belangrijke excursies door slechts enkele leden werden bijgewoond. Inzendingen van planten voor het herbarium, mededeelingen van waarnemingen en onderzoekingen verminderden. Dit duurde een geruimen tijd. Zij, die het zilveren feest der Vereeniging hebben bijgewoond, zullen zich herinneren, dat de stemming toen geen onvermengde was, en ernstige bezorgdheid over de toekomst der Vereeniging, zoo niet uitgesproken, dan toch gevoeld werd.

Gelukkig kwam er echter verandering. Van lieverlede werd de stemming opgewekter, de vergaderingen werden meer bezocht, en, door wetenschappelijke mededeelingen van verschillenden aard, meer belangrijk; naast de zomervergadering werd eene wintervergadering ingesteld; bovendien werden, door eene opgerichte sectie, maandelijksche bijeenkomsten georganiseerd. De zomervergaderingen, vroeger om het andere jaar te Leiden, werden alle verplaatst naar deelen van het land, waar eene gemeenschappelijke excursie vruchten beloofde voor de nadere kennis onzer Flora. De duur dezer excursiën werd in 't algemeen korter dan zij wel vroeger was, maar, tot minder dagen beperkt, waren zij daarentegen talrijker en vonden vele belangstellende deelnemers. Ook de bijzondere inzendingen vermeerderden, en thans gaat geen jaar voorbij, zonder dat het verslag kan melding maken van meerdere nieuwe aanwinsten, op het gebied van onze Flora verkregen. Kritische geslachten werden opnieuw bewerkt, physiologische en biologische waarnemingen en onderzoekingen

vergezelden die op systematisch gebied. Het Nederlandsch Kruidkundig Archief, sedert 1868 het tijdschrift onzer Vereeniging, verscheen geregeld, met bijdragen van de leden, en werd bij voortdoring meer door zustervereeningen in het buitenland in ruil aangevraagd.

Aan belangstelling en waardeering ontbreekt het onze Vereeniging niet, en zij mocht van Regeeringswege, van Genootschappen, van particuliere personen, gedurende de 50 jaren van haar bestaan, menig aangenaam bewijs ondervinden. Nog dit jaar werd zij verheugd door de toekenning, door de Koninklijke Academie van Wetenschappen, van den de eerste maal beschikbaren Korthalsprijs, ten behoeve van de uitgave van haar tijdschrift. Uit eigen boezem ontving zij dezer dagen een zeer te waardeeren geschenk, en wel van haren Oud-Voorzitter Prof. C. A. J. A. O u d e m a n s. Deze schonk aan de Vereeniging zijn geheele inlandsch herbarium van phanerogamen en vaatcryptogamen en een vrij uitgebreide verzameling van Europeesche planten, voor het algemeene vergelijkings-herbarium. Het geheel is in keurigen staat, en bevat, onder de inlandsche planten, menige zeer te waardeeren aanvulling voor ons stamherbarium.

Het samenvallen van de twee bovengenoemde zaken met het 50-jarig bestaan der Vereeniging is eene toevallige omstandigheid; niet minder reden geven zij echter daarom tot verhooging van onze feestvreugde op dezen dag.

Onvermengd is die feestvreugde niet. Wij verloren in dit jaar door den dood een der oudste leden, nog mede-oprichter van de Vereeniging, nl. den gepensionneerden luitenant-kolonel paardenarts A. J. d e B r u i j n, te 's-Gravenhage. Hij overleed aldaar den 26 Maart l.l. in den ouderdom van 83 jaren. Reeds voor den *Prodromus Florae Batavae* bewerkte hij de moeilijke plantengeslachten *Rubus*, *Polygonum* en *Rumex*, en hij hield de bijzondere studie daarvan voortdurend aan, zoodat hem telkens, en nog tot kort vóór zijn dood, het materiaal daarvan ter bepaling werd toegezonden. Zelf verzamelde hij daarvan op zijne verschillende garnizoensplaatsen, Tilburg,

Zutphen, Utrecht, 's-Gravenhage, en hij deed dit naar den eisch. Zijne mededeelingen omtrent de zoo moeilijk te schatten kenmerken in het geslacht *Rubus* op onze Vergaderingen waren steeds zeer leerzaam, en getuigden van eene degelijkheid van opvatting, die hem ook in zijn ambtelijk leven in hooge mate moet hebben gekenmerkt. Zijne nagelaten betrekkingen waren, op verzoek van het Bestuur der Vereeniging, gaarne bereid om de door de Bruijn nagelaten plantenverzameling aan de Vereeniging af te staan. Er bevond zich daarbij nog eene schoone reeks van inlandsche *Rumices*. Voor het overige bleek echter, dat de Bruijn het meest belangrijke reeds gedurende zijn leven aan de Botanische Vereeniging had geschonken, en zelf slechts gehouden had wat hij gebruikte tot eigen herinnering, bij examina of dergelijke; alles echter is met zorg verzameld, en in goed geconserveerde exemplaren, die menigeen tot voorbeeld kunnen strekken (*).

Van de corresponderende leden overleed den 22 Juli l.l. te Cambridge op 87jarigen leeftijd Dr. C. C. Babington, welbekend op het gebied der Engelsche Flora.

Voor het Herbarium der Vereeniging werden in den loop van dit jaar onderscheidene inzendingen ontvangen. In de eerste plaats heb ik te vermelden de planten, ingezameld bij gelegenheid van de vorige zomervergadering te Zierikzee, op Schouwen en Duiveland. Die Vergadering had plaats op 24 Aug., doch eerst des avonds, tengevolge van eene storing in den stoombootdienst, die een groot gedeelte van de leden den vorigen dag in Rotterdam had opgehouden. Een kleiner deel, dat vooruitgegaan was, had den 23sten de streek oostelijk van Serooskerke onderzocht, en was den 24sten botaniseerend over Nieuwerkerk langs Sir Jansland en door de Reigerweide naar Bruinisse gegaan, om aan het station Zijpe de stoomboot met

(*) Een levensbericht, door de redactie, verscheen Juni l.l. in het Tijdschrift voor Veeartsenijkunde en Veeteelt.

de andere leden aan te treffen, en op deze boot gezamenlijk met hen naar Zierikzee terug te keeren. Den 25sten werd door al de leden eene excursie gemaakt in het westelijk deel van Schouwen, van Haamstede door de duinen en terug over Renesse. Een groote, deels moerassige vlakte voor in de duinen bij Haamstede, en de boschstreek aan de binnenzijde der duinen naar den kant van Renesse, werden, niettegenstaande het aanhoudende regenweder, getrouwelijk onderzocht.

Van zilte plaatsen vermeld ik: *Halimus pedunculatus Wallr.*; van boschgrond: *Viola sylvatica Fr.* en *Cardamine sylvatica Lk.*, van de duinvlakte: *Molinia coerulea Schrk.*, van beschaduwden zandgrond: *Ornithopus perpusillus L.*, *Ervum hirsutum L.*, van vochtige plaatsen: *Malachium aquaticum Fz.* Op oude muren bij Haamstede werd *Antirrhinum majus L.* gezien. Van Batrachium's werden *B. trichophyllum Chaix* op Duiveland en *B. Baudotii Godr.*, op Schouwen ingezameld.

De lijst der verzamelde en aangeteekende planten wordt als naar gewoonte, aan dit verslag toegevoegd; met een * zijn daarin aangewezen een 25tal soorten, die nog niet voor Schouwen, en een 6-tal, die nog niet voor Duiveland bekend waren. (Zie: 1° Bijlage tot deze Vergadering.)

Mej. Ogterop zond planten uit Zeeland en Oosterwijk, o.a.: *Endymion nutans Dum.* van de Domburgsche manteling, *Tragopogon porrifolius L.* en *Bromus racemosus L.* van Kapelle, *Bupleurum rotundifolium L.* van het station te Middelburg; van Oosterwijk: *Pyrola minor L.* en *Anagallis tenella L.*, aldaar vroeger ook door Broers verzameld.

De Heer P. van Luyck S. J. zond eenige planten van Oudenbosch, waarbij hij nog eenige exemplaren der *Chamaerostis minima Borkh.*, aldaar door den H. Jorna verzameld, *Veronica triphyllos L.*, *Lepidium campestre R.Br.*, *Echinospermum Lappula Lehm.*, en ook *Ambrosia artemisiaefolia L.* Merkwaardig waren eenige dicht

opeengroeiende, zoo zeer verarmde exemplaren van *Secale Cereale L.* op de heide, dat daarin op het eerste gezicht onze gewone rogge nauwelijks te herkennen is. Op de vorige wintervergadering waren zij door den Heer Kok Ankersmit als *Brachypodium distachyum Beauv.* ter tafel gebracht.

De Heer W. W. Schipper te Winschoten zond vandaar *Lotus tenuifolius Rchb.*, en, uit een moestuin, *Veronica peregrina L.*

De Heer Vuyck zond een aantal planten van verschillende groeiplaatsen: 1°. van het Huis ter Rivier bij Overschie, eene plaats waar afval uit de branderijen enz. geworpen wordt, verschillende opslag van aangevoerde soorten, b.v. *Glaucium corniculatum Curt.*, *Vicia lutea L.*, *Trifolium diffusum Ehrh.*, *Hyocymus niger L.*, *Sisymbrium Loeselii L.*, *Salvia verticillata L.* 2°. planten van Goeree, gezamenlijk met Dr. Boerlage op eene excursie daarheen verzameld; van deze verdienen vermelding: *Lotus tenuifolius Rchb.*, *Euphorbia Paralias L.*, *Bupleurum tenuissimum L.*, *Juncus maritimus Lam.*, *Aster Tripolium L.*, met en zonder straal; voorts *Polystichum Filix mas Roth.*, *Cardamine sylvatica Lk.*, *Rubus nemorosus [Hayne en R. ulmifolius Schott fil.]*; 3°. van den Briel: *Lotus tenuifolius Rchb.*, *Hordeum maritimum With.*, *Cochlearia officinalis L.*, de laatste op weilanden langs de zee, en te vermelden, omdat bij een vorige gelegenheid deze soort enkel op den omgang van den toren der stad was gevonden; 4°. van Maassluis: *Peucedanum Chabraei Rchb.*, de rechtopgroeiende vorm van *Parietaria diffusa M. et K.*, een zeer kortstengelige, gedrongen vorm van *Daucus Carota L.*, *Medicago maculata W.* met kleine ongevekte bladen en onderaards rijpende vruchten. Tegelijkertijd met deze laatste kwamen gewone, enkel boven den grond vruchtdragende, exemplaren voor met grootere gevekte bladen. De Heer Vuyck merkte op, dat deze één- de eerstgenoemde tweejarige planten waren, en meent, dat de afwijking

als een vorm van het tweede jaar moet worden beschouwd.

Van Veeneburg zond de Heer V u i j c k een exemplaar in van *Ulex europaeus L.*; van de van vroeger bekende, maar later niet wedergevonden groeiplaats, in een begroeide duinpan bij Overveen, *Cladium Mariscus R. Br.*, van IJmuiden eenige planten, gezamenlijk met Mej. Ogterop en den Heer van Eeden verzameld, waarbij *Echinosperrum Lappula Lehm.* van het station te Zandpoort.

Van Borculo zond dezelfde *Anthoxanthum Puelii Lec. et Lam.*, van Texel *Alyssum calycinum L.* en *Lithospermum arvense M.*, nog niet voor dat eiland vermeld.

De excursies, die ik in het voorjaar met studenten ondernam, leverden eenige voor de groeiplaats niet onbelangrijke planten op, die voor het Herbarium der Vereeniging werden bestemd: *Montia minor Gmel.*, uit het Haagsche bosch, *Prunus Mahaleb L.*, bij Noordwijk in de duinen, *Geranium phaeum L.* bij Heemstede; ik voeg hierbij *Veronica peregrina L.*, als onkruid in tuinen bij Leiden door mij verzameld.

Mej. H. P. la Chapelle zond planten uit de omstreken van den Haag, waarbij verschillende Gramineeeën in zeer goede exemplaren, en o. a. een fraaie vivipare vorm van *Festuca rubra L.*

Uit dezelfde streek zond de Heer Bondam eene groote verzameling planten, deels door hemzelven, deels door de Heeren G. Barger en W. Cool verzameld, waarvan te vermelden zijn: *Arabis hirsuta L.*, in de duinen bij Scheveningen (Barger); *Alyssum calycinum L.*, bij het pompstation in het duin, *Rubus spectabilis Pursh.*, een Amerikaansche sierheester, door denzelfden in het Haagsche bosch, vroeger (1891) door den Heer Lako bij Zwolle verzameld; *Trifolium striatum L.*, bij 's Hage, *Hyoscyamus niger L.* bij den Haag, *Sisymbrium Columnae L.* op geprojecteerd bouwterrein aldaar, *Allium Scorodoprasum L.* in de Scheveningsche boschjes, *Glyceria aquatica Presl.* enz.

De Heer E. J. M. de Haas S. J. zond eenige planten uit de omstreken van Maastricht, waarbij *Malva borealis Wallr.* en onderscheidene aangevoerde van het St. Anthonie-eiland aldaar: *Camelina microcarpa Andrsz.*, tegenwoordig vrij algemeen als variëteit van *C. sativa Crantz* beschouwd, *Glaucium corniculatum Curt.*, ook van het Pothoofd, Schiedam enz. bekend, *Sideritis montana L.*, vroeger als aangevoerde plant te Amsterdam en Apeldoorn waargenomen, *Asphodelus fistulosus L.*, als zoodanig van Hilversum en Amersfoort bekend, *Plantago arenaria W. K.*, ook van elders in het Herbarium aanwezig, en eene nieuwe, nl.:

**Gnaphalium undulatum L.*, oorspronkelijk van de Kaap de Goede Hoop afkomstig, en ook op een paar plaatsen in Frankrijk (zeekust bij Cherbourg, bosch van Flamanville) verwilderd aangetroffen. Het is een klein exemplaar, in houding herinnerend aan *G. luteo-album L.*, die mede werden ingezameld, maar van deze onderscheiden door bebladerde hoofdjes, iets spitse binnenste onwindselblaadjes, en bladen, die aan de voorvlakte ruw en groen, van achter witwollig zijn, langs den rand kleine stekelige haartjes dragen, bovendien aan den top gepunt zijn en aan den voet langs den stengel afloopen.

De Heer Groll zond eveneens eene nieuw ingevoerde plant in, en wel eene Levantische soort, bij Arnhem aan den Rijn-oever door hem verzameld, nl.:

**Alyssum hirsutum M. B.*, in haar vaderland voorkomende op heuvels en bouwland, verwant aan *A. campestre* maar veel grooter en kennelijk door lange sterharen op den stengel, en behalve sterhaartjes, lange haren met knobbelvoet op de ronde hauwtjes.

De diagnose volgens Boissier (I p. 284) luidt: *pube longa patula stellata hirtum, caulibus erectiusculis ramosis, foliis oblongo-lanceolatis, petalis bifidis calyce sesquilingioribus, filamentis majoribus late ciliatis unidentatis, minoribus appendice*

lata ad basin auctis, racemis fructiferis elongatis, siliculis pedicello erecto-patulo suffultis praeter pubem stellatam pilis longioribus e tuberculo ortis hirsutis, semine latiusculo marginato.

Dr. L. Posthumus schonk aan het Herbarium eenige planten door hem op vorige vergadering vertoond, afkomstig uit de omstreken van Dordrecht, en strekkende tot aanvulling van de in den *Prodromus* vermelde; *Festuca loliacea* *Huds.*, *Alopecurus agrestis* *L.*, *Coronilla varia* *L.*, aan de Lijnbaan aangetroffen, *Salvia sylvestris* *L.* van het station te Sliedrecht, *Hieracium aurantiacum* *L.* op het grasveld van eene buitenplaats, *Tulipa sylvestris* *L.* in het park Merwestein, *Pedicularis palustris* *L.* overvloedig in den Windhondpolder, *Lysimachia thyrsoflora* *L.* bij een wiel aan den 's Gravendeelschen dijk, *Zanichellia palustris* *L.* in een sloot bij de Watermolenweide.

Mej. Destrée zond wederom, als vervolg op vroegere inzendingen, een aantal mikroskopische zwammen; als document van door haar gepubliceerde mededeelingen.

Mej. Lindo zond eenige planten uit Gronsveld, waaronder *Epipactis atrorubens* *Hoffm.* *Melica uniflora* *Retz*; *Euphorbia Gerardiana* *Jacq.*, *Arabis hirsuta* *Scop.*, ofschoon uit die streek bekend, toch welkom voor het herbarium.

De Heer Ensink deed eene belangrijke vondst, nl. van den *bastaard van *Geum urbanum* *L.* en *Geum rivale* *L.*, tegelijk met de beide ouders aanwezig, in het lage bosch bij Middachten. Deze bastaard is beschreven als *G. intermedium*, zoowel door Ehrhart als door Willdenow, maar met een klein verschil. Volgens Garcke komt hij in twee vormen voor, waarvan de eene, *G. intermedium* *Ehrh.*, meer tot *G. urbanum*, de andere, *G. intermedium* *Willd.*, meer tot *G. rivale* nadert. In de Fransche Flora van Grenier en Godron wordt alleen *G. intermedium* *Ehrh.* vermeld.

Deze onderscheidt zich van *G. urbanum L.* door meestal knikkende bloem, roodachtigen niet teruggeslagen vruchtkelk, breeder, plotseling in een nageltje samengetrokken bloembladen, en langer, behaard onderlid van den stijl;

van *G. rivale L.*, door uitstaande kelk- en bloembladen, door veel korteren bloembladnagel, gemis van carpophorium, en door het alleen aan den voet behaarde bovenlid van den stijl.

Het door den Heer Ensink verzameld exemplaar komt hiermede overeen. Alleenlijk moet worden opgemerkt, dat het carpophorium aldaar in de eene bloem aanwezig is, in de andere niet, zoodat deze eigenschap althans geene scherpe grens oplevert.

De Heer Kok Ankersmit verzamelde aan het Pothoofd te Deventer: *Aegilops cylindrica Host*, het vorig jaar door den Heer Carmiggelt aldaar ondekt; *Anagallis coerulea Schreb.*; een onvolledig, en daardoor eenigszins twijfelachtig exemplaar van *Galeopsis pubescens Besser.* een meer volledig exemplaar dan het vorig jaar van *Hesperis bicuspidata Willd.*; *Sisymbrium Irio L.* in den typischen vorm met boven de bloemen duidelijk uitstekende hauwen, en verder: *Trifolium diffusum Ehrh.*, reeds in vroeger jaren door den Heer Kobus aldaar verzameld, en dit jaar door den Heer V u j c k ook bij Overschie gevonden. Uit vergelijking der verschillende exemplaren blijkt, dat het al of niet met omwindsel voorzien zijn der hoofdjes een variabele eigenschap is, en dat het onderscheid van deze soort tegenover *T. pratense L.* en *T. medium L.* eer moet gevonden worden in een mindere lengte der bloemen, die inderdaad niet meer dan anderhalf maal zoolang als de kelk zijn.

De twijfelachtige *Sisymbrium* van het vorige jaar werd thans in meer volledige exemplaren ingezameld. Het schijnt een vorm te zijn van *S. Columnae L.* met meer eenvoudige bladen.

De verschillende *Potentilla*'s, ditmaal aan het Pothoofd verzameld, behooren deels tot *P. inclinata var. virescens*

Boissier, reeds vroeger vandaar herhaaldelijk verzameld. In sommige bladen is het middelblaadje ingesneden en naderend tot den vindeeligen vorm, wat het vroeger uitgesproken vermoeden bevestigt, dat deze waarschijnlijk dezelfde *Potentilla* is, die bij Garcke en Focke (nieuwe uitgaaf van Koch, Synopsis) als *P. intermedia* L. (liever alsdan Wahl., zie vorig verslag) wordt vermeld. Vervolgens komt ook mij voor, dat thans

**Potentilla pilosa* L. en

**P. norvegica* L.

aldaar in werkelijkheid zijn aangetroffen. Alleenlijk missen de exemplaren van laatstgenoemde de onderste bladen, die, door hunne vinvormige samenstelling, allen twijfel zouden moeten wegnemen. Ook zou de 1—2-jarige levensduur nog moeten blijken. Aangeteekend moge worden dat de beharing enkelvoudig is, zonder ondervilt, en de vruchtjes netvormig gerimpeld, onberand.

Bij de exemplaren van *P. pilosa* Willd., zijn smal gekielde vruchtjes voorhanden, terwijl eene korte rechte, loodrecht uitstaande onderbehang aan den stengel zichtbaar is.

De Heer A b e l e v e n vertoonde reeds op de vorige vergadering eenige planten, bestemd voor het Herbarium der Vereeniging en daaraan thans afgestaan, o. a. *Veronica peregrina* L. van Groningen (Ossenmarkt), *Gagea lutea* Schlt. van Groningen, een kleine landvorm van *Caltha palustris* L. (*minor van Hall*) van Harendermolen, en een eenigszins afwijkend exemplaar van *Ranunculus Lingua* L., met slanken, naar het schijnt eenigszins nedergebogen stengel, afkomstig van moerassige plaatsen bij 's Gravenland, vermoedelijk dezelfde, die door van Hall (3de nalezing op de *Flora Belgii Septentrionalis*, in: Bijdragen tot de Natuurkundige Wetenschappen, verzameld door H. C. van Hall, W. Vrolik en G. J. Mulder, deel III, n°. 1) als variëteit *β. grandiflora* tot *R. flammula* is gebracht.

**Campanula glomerata* L. β . *farinosa* (Andrz.) Koch = *β . salviaefolia* Wallr van den Hunerberg bij Nijmegen, en zich van den gewonen vorm onderscheidende door van achteren grijsviltige bladeren.

Eindelijk heb ik te memoreeren, dat de Heer V u j e k het geslacht *Potamogeton* in ons Herbarium revideerde, en daarbij eene soort onderscheidde, die tot dusver onder de vormen van *P. pusillus* L. verborgen was gebleven, en wel

**Potamogeton trichoides* Chamisso et Schld. met de volgende kenmerken:

Alle bladen ondergedoken, gelijk, afwisselend, zonder scheede zittend, lijnvormig, zeer smal, 1 nervig, soms met zwakke zijnerven, bloemen weinig talrijk, bloemdekbladen breed-ovaal, vruchtstelen dun, vele malen langer dan de aren, vrucht bijna ruitvormig met hoogen rug en rechte binnenzijde, van onder scheef afgeknot en aan de binnenzijde vaak met een uitsteeksel, rugvlakte gekield en veelal met knobbels bezet. Zeldzaam, in slooten op rivierklei: Nijmegen, Dordrecht, Valkenswaard.

P. pusillus var. *major* Fr. is als *P. mucronatus* Schrad. onderscheiden.